Dostępność usług publicznych

Podstawa prawna: Ustawa z dnia 19 lipca 2019 o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2024 poz. 1411)

Celem ustawy o zapewnianiu dostępności jest dążenie do sytuacji, w której osoby ze szczególnymi potrzebami, w tym osoby niepełnosprawne, będą mogły w sposób możliwie samodzielny korzystać z usług publicznych. **Jednostki sektora finansów publicznych i podmioty finansowane ze środków publicznych są zobowiązane zapewniać dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami,** przynajmniej w zakresie określonych w ustawie minimalnych wymagań, **przez stosowanie uniwersalnego projektowania lub racjonalnych usprawnień**, rozumianych zgodnie z Konwencją ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. „Uniwersalne projektowanie" oznacza projektowanie produktów, środowiska, programów i usług w taki sposób, by były użyteczne dla wszystkich, w możliwie największym stopniu, bez potrzeby adaptacji lub specjalistycznego projektowania. „Uniwersalne projektowanie" nie wyklucza pomocy technicznych dla szczególnych grup osób niepełnosprawnych, jeżeli jest to potrzebne. „Racjonalne usprawnienie" oznacza konieczne i odpowiednie zmiany i dostosowania, nie nakładające nieproporcjonalnego lub nadmiernego obciążenia, jeśli jest to potrzebne w konkretnym przypadku, w celu zapewnienia osobom niepełnosprawnym możliwości korzystania z wszelkich praw człowieka i podstawowych wolności oraz ich wykonywania na zasadzie równości z innymi osobami. **Minimalne wymagania** służące zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami obejmują:

1. w zakresie dostępności architektonicznej:
    - zapewnienie wolnych od barier poziomych i pionowych przestrzeni komunikacyjnych budynków,
    - instalację urządzeń lub zastosowanie środków technicznych i rozwiązań architektonicznych w budynku, które umożliwiają dostęp do wszystkich pomieszczeń, z wyłączeniem pomieszczeń technicznych,
    - zapewnienie informacji na temat rozkładu pomieszczeń w budynku, co najmniej w sposób wizualny i dotykowy lub głosowy,
    - zapewnienie wstępu do budynku osobie korzystającej z psa asystującego,
    - zapewnienie osobom ze szczególnymi potrzebami możliwości ewakuacji lub ich uratowania w inny sposób;
2. w zakresie dostępności cyfrowej – wymagania określone w ustawie z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych;
3. w zakresie dostępności informacyjno-komunikacyjnej:
    - obsługę z wykorzystaniem środków wspierających komunikowanie się, o których mowa w art. 3 pkt 5 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się (Dz. U. z 2017 r. poz. 1824), lub przez wykorzystanie zdalnego dostępu online do usługi tłumacza przez strony internetowe i aplikacje,
    - instalację urządzeń lub innych środków technicznych do obsługi osób słabosłyszących, w szczególności pętli indukcyjnych, systemów FM lub urządzeń opartych o inne technologie, których celem jest wspomaganie słyszenia,
    - zapewnienie na stronie internetowej danego podmiotu informacji o zakresie jego działalności – w postaci elektronicznego pliku zawierającego tekst odczytywalny maszynowo, nagrania treści w polskim języku migowym oraz informacji w tekście łatwym do czytania,
    - zapewnienie, na wniosek osoby ze szczególnymi potrzebami, komunikacji z podmiotem publicznym w formie określonej w tym wniosku

W indywidualnym przypadku, jeżeli podmiot publiczny nie jest w stanie, w szczególności ze względów technicznych lub prawnych, zapewnić dostępności osobie ze szczególnymi potrzebami w zakresie, o którym mowa powyżej w p-cie 1 i 3, podmiot ten jest obowiązany zapewnić takiej osobie dostęp alternatywny, polegający w szczególności na: 1) zapewnieniu osobie ze szczególnymi potrzebami wsparcia innej osoby lub 2) zapewnieniu wsparcia technicznego osobie ze szczególnymi potrzebami lub 3) wprowadzeniu takiej organizacji podmiotu publicznego, która umożliwi realizację potrzeb osób ze

szczególnymi potrzebami, w niezbędnym zakresie dla tych osób. W przypadku braku możliwości zapewnienia osobie ze szczególnymi potrzebami dostępności w zakresie, o którym mowa w pkt 2, zastosowanie mają przepisy ustawy o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych, tzn. w przypadku gdy podmiot publiczny nie jest w stanie zapewnić dostępności cyfrowej elementu strony internetowej lub aplikacji mobilnej, musi zapewnić alternatywny sposób dostępu do tego elementu (np. poprzez zapewnienie kontaktu telefonicznego, korespondencyjnego, za pomocą środków komunikacji elektronicznej, lub za pomocą tłumacza języka migowego, lub tłumacza-przewodnika). Ww. ustawa wprowadza do ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych zapis (art. 35a ust. 1 w pkt 7 lit. g) mówiący, że **do obowiązków samorządu powiatowego należy**, m.in., **dofinansowanie zmiany samodzielnego lokalu mieszkalnego** dotychczas zajmowanego przez osobę niepełnosprawną, **w sytuacji braku możliwości zastosowania w tym lokalu racjonalnych usprawnień**, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, odpowiednich do rodzaju niepełnosprawności lub jeżeli ich zastosowanie byłoby nieracjonalne ekonomicznie. Począwszy od 6 września 2021 możliwe jest **postępowanie skargowe** ws. braku dostępności. Każdy ma prawo poinformować podmiot publiczny o braku dostępności architektonicznej lub informacyjno-komunikacyjnej, natomiast osoba ze szczególnymi potrzebami lub jej przedstawiciel ustawowy, po wykazaniu interesu faktycznego, ma prawo wystąpić do podmiotu publicznego z wnioskiem o zapewnienie dostępności architektonicznej lub informacyjno-komunikacyjnej. W przypadku gdy podmiot publiczny nie zapewni dostępności, wnioskodawcy służy prawo złożenia skargi na brak dostępności do Prezesa Zarządu PFRON. Szczegóły postępowania w procesie skargowym znaleźć można na stronie dostepnosc.pfron.org.pl: Postępowanie skargowe na brak dostępności podmiotu publicznego. W przypadku stwierdzenia, że niezapewnienie dostępności w zakresie żądanym przez skarżącego nastąpiło na skutek naruszenia przepisów ustawy, Prezes Zarządu PFRON nakazuje podmiotowi publicznemu, w drodze decyzji, zapewnienie dostępności. W przypadku braku realizacji nakazu, na podmiot publiczny będzie nakładana grzywna, która zasili wyodrębniony Fundusz Dostępności. Środki Funduszu przeznacza się na realizację zadań polegających na wsparciu działań w zakresie zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami lub jej poprawy, w szczególności w budynkach użyteczności publicznej oraz budynkach mieszkalnictwa wielorodzinnego. Warto też zapoznać się z opracowanymi przez PSONI i sfinansowanymi ze środków PFRON publikacjami: z poradnikiem **Jak korzystać z prawa do dostępności** oraz z broszurą w tekście łatwym do czytania i zrozumienia **Co warto wiedzieć o dostępności**.